

Секція: Фінанси, гроші та кредит

Малишко Є.О.

*Аспірант зі спеціальності 08.00.08 – гроші,
фінанси та кредит ХНЕУ (Харківський
Національно Економічний Університет),
кафедра управління фінансовими послугами,
Харків, Україна*

Визначення пріоритетів недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва

Розглянуті основні показники діяльності недержавного пенсійного забезпечення. Виявлені основні проблеми у мотивації до недержавного пенсійного забезпечення суб'єктів підприємництва. Визначені пріоритети недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва.

Рассмотрены основные показатели деятельности негосударственного пенсионного обеспечения. Выявлены основные проблемы в мотивации негосударственного пенсионного обеспечения субъектов предпринимательства. Определены приоритеты негосударственного пенсионного обеспечения субъектами предпринимательства.

Considered basic performance of the non-state pension providing indicators. The deduced basic problems are in motivation of the non-state pension providing of business entities. Certain priorities of the non-state pension providing of enterprise subjects.

Ключові слова: недержавне пенсійне забезпечення, суб'єкти підприємництва, недержавні пенсійні фонди, пенсійна система.

Система недержавного пенсійного забезпечення в умовах ринкової економіки не формує достатньої уваги до мотивації суб'єктів підприємництва. Постає необхідність визначення пріоритетів недержавного пенсійного забезпечення суб'єктів підприємництва для забезпечення подальшого просування на ринку фінансових послуг, послуг недержавних пенсійних фондів та страхових компаній.

Дослідження практичних засад організації та функціонування недержавного пенсійного забезпечення в Україні внесли вітчизняні вчені: Л. Ткаченко [4], Н. Ковальова [5], О.П. Коваль [6], С.О. Рибак [7] та ін.

Метою дослідження є виявлення основних мотиваційних переваг та визначення пріоритетів недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва.

Правові засади реформування системи пенсійного забезпечення регламентуються Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [1], Законом України «Про пенсійне забезпечення» [2], Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [3], а також розпоряджень Нацкомфінпослуг України, які набули чинності з 2004 року.

Державна пенсійна система недостатньою мірою забезпечує громадян необхідним рівнем трудових пенсій. Перехід України до «трирівневої» пенсійної системи означає, що держава покладає відповідальність за пенсійне забезпечення своїх громадян на самих громадян та їх роботодавців. Разом з тим, населення з недостатнім рівнем прибутку, низькою фінансовою обізнаністю і недовірою до приватних інститутів формування і виплати пенсій поки що не є готовим заощаджувати самостійно на старість. Саме керівники підприємств, роботодавці можуть забезпечити працівникам те, чого не в змозі гарантувати держава з її дефіцитним бюджетом і старіючим населенням.

Станом на 30.06.2011 у Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 97 недержавних пенсійних фондів та 41 адміністратора НПФ [9]. У 2011 році за результатами аналізу Державного реєстру фінансових установ активи учасників недержавної пенсійної системи продовжують зростати, але набагато меншими темпами. У четвертому кварталі 2010 року обсяг активів НПФ виріс на 8,2%, а вже в першому кварталі 2011 року – на 6,7%, негативна тенденція продовжилась і у третьому кварталі 2011 року приріст склав всього 3,2% [8]. Протягом 2011 року кількість учасників НПФ відповідно до укладених контрактів зменшилася на 1,9%. Таким чином, за сім років роботи НПФ за добровільною системою їм вдалося охопити лише 558 тис. громадян країни (2,8% працездатного

населення). Для порівняння: в Росії третім рівнем пенсійного забезпечення охоплено 6,6 млн. осіб (9,2%) [9].

Варто окремо розглянути питання вдосконалення функціонування інституційної інфраструктури системи недержавного пенсійного забезпечення: відповідно до законодавчих вимог НПФ розміщують пенсійні активи, в тому числі й на депозитних рахунках банків; відповідно до чинного законодавства пенсійна виплата може здійснюватись адміністратором одноразово на вимогу учасника НПФ у разі критичного стану здоров'я (наприклад, онкозахворювання, інсульт тощо) або настання інвалідності, що підтверджено відповідним документом органу медико-соціальної експертизи; на сьогодні не уніфіковане оподаткування пенсійних виплат (табл.1). Диференціація ставок оподаткування пенсійних виплат не сприяє привабливості системи для громадян [6, с. 97].

Таблиця 1

Ставки оподаткування пенсійних виплат

Ставки оподаткування	Застосовується до:
15%	60 % суми виплати пенсії на визначений строк у день здійснення такої виплати
15%	100 % суми одноразової пенсійної виплати в день здійснення такої виплати
5%	пенсійні кошти, що успадковуються спадкоємцями, які не є членами сім'ї спадкодавця першого ступеня спорідненості
0%	суми виплат учаснику, якщо він отримав I групу інвалідності
0%	суми виплат учаснику, якщо йому більше 70 років
0%	пенсійні кошти, що успадковуються членами сім'ї спадкодавця першого ступеня спорідненості: подружжя, діти, батьки

Основними привабливими рисами участі в системі недержавного пенсійного забезпечення для працівників є можливість забезпечити стабільний матеріальний стан у майбутньому, надійне зберігання коштів, самостійне формування своєї пенсії. А основними стримуючими факторами є: недовіра до недержавних пенсійних фондів, відсутність коштів, недостатність належної інформації, ризик втрати коштів.

Керівники підприємств найбільшу вигоду вбачають від участі у системі недержавного пенсійного забезпечення можливість матеріального стимулювання працівників через наявність «пенсійного пакету», а також інвестиційні

можливості, можливість залучення через НПФ кращих фахівців на ринку праці, зменшення бази оподаткування, формування позитивного іміджу підприємства. Можна виділити такі фактори, які стримують керівників від участі у НПЗ: недостатня поінформованість про систему НПФ та пенсійну реформу; недовіра до НПФ та сформована соціальна політика на підприємстві.

Загалом існуюча система недержавного пенсійного забезпечення консервативна та негнучка, що пояснюється жорстким державним регулюванням. Їх розвиток стримується низьким рівнем доходів у переважної більшості населення, прозорістю відносин власності, слабкою соціальною свідомістю роботодавців, необізнаністю та недовірою громадян, нерозвиненістю ринкової інфраструктури. На сьогоднішній день, державі і суспільству необхідно визначення соціально-економічних пріоритетів щодо перспектив недержавного пенсійного забезпечення.

Для подальшого формування ефективної, надійної системи недержавного пенсійного забезпечення необхідно виділення наступних пріоритетів, які враховуються суб'єктами підприємництва:

інфляційні очікування, які впливають на рівень реального інвестиційного доходу;

демографічні показники, які характеризуються надзвичайно високим рівнем старіння населення;

темпи зростання і структура ВВП;

надання податкових пільг та відстрочок;

пільговий податковий режим для внесків до НПФ;

розширення фінансово-інвестиційних можливостей;

соціальний захист, який підвищить престижність та соціальну привабливість місця працевлаштування.

Роль суб'єктів підприємництва у недержавному пенсійному забезпеченні можна зазначити у наступному: малому та середньому бізнесу вигідно приєднуватись до вже існуючих НПФ, а великі корпорації можуть дозволити собі створювати власні НПФ. Підприємствам разом з Асоціацією недержавних пенсійних фондів (АНПФ) потрібно інформувати недержавні пенсійні фонди,

щодо можливості випуску цінних паперів підприємствами, або здійснення певних проектів разом з АНПФ, які, в свою чергу, будуть пов'язані з НПФ. Таким чином суб'єкти підприємництва зможуть отримувати необхідні інвестиції, а НПФ матимуть можливість ефективно розміщувати акумульовані кошти, що у сукупності принесе користь економіці держави.

Отже, роботодавці самостійно обирають напрям недержавного пенсійного забезпечення, а мотивом є цілі, які ними встановлюються: надати працівникам додаткову до державної пенсію і зекономити на податках; підвищити соціальну привабливість підприємства для працівників та покращити мотивацію; залучити інвестиції від недержавних пенсійних фондів. Пропонується внести зміни до діючої регуляторної бази з метою більшого стимулювання суб'єктів підприємництва до їх зацікавленості у розвитку недержавного пенсійного забезпечення..

Література

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України №150 від 14 серпня 2003р. (зі змінами та доповненнями) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>.

2. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України № 3610-17 від 07.07.2011р. (зі змінами та доповненнями) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>.

3. Про пенсійне забезпечення: Закон України № 1788-12 від 05.11.1991р. (зі змінами та доповненнями) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>.

4. Ткаченко Л. Перспективи розвитку недержавного пенсійного забезпечення / Л.Ткаченко // Економіка України. – 2010. - №1. – С. 89-95.

5. Ковальова Н. Перспективи створення недержавних пенсійних фондів в Україні / Н. Ковальова // Цінні папери України. – 2010. - №1. – С.18-19.

6.Коваль О.П. Мотивація участі роботодавців та робітників у системі недержавного пенсійного забезпечення / О.П. Коваль // Стратегічні пріоритети. – 2011. - №3.-С.96-101.

7. Рибак С.О. Інституційні інвестори фінансової системи : сучасний стан та перспективи розвитку / С. О. Рибак, О. П. Коваль // Фінанси України. – 2010. – № 10 (179). – С. 60–64.

8. Інформація про стан і розвиток недержавного пенсійного забезпечення України за 2011 рік [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www/dfp.gov.ua/732.html>.

9. Інформація про стан і розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення.[Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://pfu.gov.ua/>.